

چابهار، شاخص ماندگار همکاری ایران و هند در سالی که گذشت

ایران و هند در سالی که گذشت تلاش کردند به رغم فشارهای برآمده از زیاده خواهی دیگر کشورها گام های مهمی را برای تعمیق روابط خود به عنوان ارایه الگویی شدنی از همکاری با تفکر همپوشانی به جای رقابت بردارند.

تحریم های یک جانبه آمریکا علیه ملت ایران و شیطنت های مستمر رژیم صهیونیستی و برخی از کشورهای عربی سبب نشد تا این دو کشور گام های محکم خود برای توسعه روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را تضعیف کنند.

پارسال هند توانست معافیت خود را از تحریم آمریکا برای خرید نفت ایران به دولتمردان آمریکا بقبولاند و ایران و هند هم توافق کردند که قیمت حجم مبادلات تجاری بین خود را با پول ملی خویش پرداخت کنند.

البته اواخر سال گذشته پس از آن که بر اثر حمله تروریستی در 25 بهمن ماه در منطقه کشمیر تحت حاکمیت هند، 40 تن از نیروهای نظامی هند کشته شدند، تنش بین هند و پاکستان بالا گرفت که از رخداد می توان به عنوان مهمترین تحولات هند در سال 1397 نامبرد که به نوعی ایران هم از آن متأثر شد، زیرا مشابه این حمله را در استان سیستان و بلوچستان خود تجربه کرد.

چند سال کار کارشناسان و تدوین طرح همکاری هند و ایران، با سفر نارندرا مودی، نخست وزیر هند، به ایران در خرداد 1395 شکل اجرایی به خود گرفت و در نهایت پارسال این تلاش ها شکل عملیاتی گرفت.

سفر خرداد ماه 95 مودی به عنوان اولین دیدار نخست وزیر هند از ایران طی 15 سال قبل از آن ثبت شده بود؛ به امضای تفاهنامه ای به ارزش 500 میلیون دلار برای توسعه بندر «چابهار» و سرمایه گذاری برای احداث خط آهن، توافق سه جانبه ایران، هند و افغانستان برای احداث کریدور حمل و نقل بین المللی در چابهار به منظور گسترش روابط سه جانبه انجامید و این توافق با سفر متقابل حسن روحانی رئیس جمهوری ایران به هند در اواخر بهمن سال 1396 تثبیت شد.

در ادامه نگاهی به مهمترین تحولات بین ایران و هند در سال گذشته 97 خواهیم انداخت.

* عملیاتی شدن بندر چابهار

هند در چند ماه گذشته با بارگیری نخستین محموله صادراتی افغانستان از مسیر چابهار، گام مهمی برای عملیاتی کردن موافقتنامه چابهار برداشت.

توسعه بندر شهید بهشتی چابهار برای کشورهای آسیای میانه، هند، افغانستان و بسیاری از کشورهای اروپایی اهمیت فراوانی دارد؛ زیرا این بندر از نظر موقعیت جغرافیایی یکی از بهترین مسیرهای ترانزیتی را فراهم می کند و در این میان، با عملیاتی شدن این توافقنامه، پیوند تجاری در جنوب ایران نیز شکل گرفت.

بندر شهید بهشتی چابهار حلقه واسط بین کشورهای جنوب شرق آسیا، آسیای میانه و افغانستان محسوب می شود و با راه اندازی فاز نخست این بندر شاهد افزایش سه برابری ظرفیت این بندر از ۲/۵ میلیون تن به ۵ و هشت دهم میلیون تن بودیم؛ افزایش ظرفیتی که پیش بینی شده در همین فاز به ۱۵ میلیون تن برسد.

از سوی دیگر بر اساس برنامه ریزی صورت گرفته ظرفیت این بندر در فاز دوم توسعه به ۲۷ میلیون تن و تا فاز پنجم به ۸۳ میلیون تن در سال افزایش خواهد یافت.

سومین ماه سال 1395 بود که موافقتنامه راهبردی تاسیس دالان حمل و نقل و گذر بین المللی بین ایران، هند و افغانستان موسوم به موافقتنامه چابهار در حضور سران سه کشور در مجموعه تاریخی - فرهنگی سعدآباد امضا شد.

هدف از این موافقتنامه که به دنبال سفر نخست وزیر هند و رئیس جمهوری افغانستان به تهران امضا شد، تبدیل بندر چابهار به مرکز منطقه ای ترانزیت، انرژی و تجارت منطقه بود.

بر این اساس کارشناسان اعتقاد داشتند که تغییر نقشه ژئوپلیتیک جنوب آسیا با این همکاری محقق شده است و ایران به کریدور اصلی آسیای میانه تبدیل خواهد شد.

**** معافیت چابهار از تحریم های آمریکا**

پس از خروج آمریکا از برجام، سخنگوی وزارت خارجه آمریکا در ۱۵ آبان اعلام کرد که توسعه بندر چابهار ایران از تحریم های آمریکا معاف شده است. مقامات آمریکایی عنوان کردند که معافیت بندر چابهار به دلیل کمک به توسعه اقتصادی افغانستان است. سخنگوی وزارت خارجه آمریکا همچنین گفته بود که پروژه خط آهن چابهار به افغانستان نیز برای انتقال کالاهای «مجاز» مانند مواد غذایی و دارو از تحریم ها معاف است.

از سوی دیگر، یک ماه بعد از خروج آمریکا از برجام که در اردیبهشت ماه پارسال انجام شد، دولت هند با انتشار بیانیه ای اعلام کرد که بندر چابهار تا سال آینده میلادی راه اندازی خواهد شد و امیدوار است که تحریم های آمریکا مانع توسعه آن نشود. حال با توجه به معافیت بندر چابهار از تحریم های آمریکا، به نظر می رسد این بندر مرکز جدیدی برای سرمایه گذاران خارجی خواهد شد و اظهارات مقامات هند و افغانستان نیز بر این موضوع مهر تایید می زند.

**** استقبال تجار هندی از سرمایه گذاری در چابهار**

معاون وزیر حمل و نقل و کشتیرانی هند عنوان کرده است که از تجار هندی و سرمایه گذاران این کشور خواسته تا از فرصت سرمایه گذاری در بندر چابهار استقبال کنند.

او همچنین از جلسه ای با سرمایه گذاران هندی سخن گفته که قرار است در جریان آن، بررسی فرصت های سرمایه گذاری در این بندر در دستور کار قرار گیرد و هندی ها از ظرفیت چابهار استفاده بیشتری کنند. همچنین معاون وزیر حمل و نقل افغانستان نیز گفته است: افغانستان یکی از شرکای بسیار اساسی ایران در بندر چابهار است و تاکنون ۱۱۴ تاجر افغان برای سرمایه گذاری حدود ۶۰ میلیون دلار در بندر چابهار اعلام آمادگی کرده اند.

**** معافیت هند از تحریم خرید نفت ایران**

آمریکا به دنبال خروج خود از توافق بین المللی برجام، به دیگر کشورها فشار وارد کرد تا واردات نفت خود را از ایران متوقف کنند اما توجه داشت که این درخواست می تواند با مخالفت هشت کشور هم پیمانش روبرو شود که از عمده خریداران نفت ایران هستند، بنابراین در اقدامی ناخواسته با معافیت هشت ماهه این کشورها برای ادامه خرید نفت ایران موافقت کرد که هند نیز در میان این هشت کشور است.

بخشی از تحریم های یک جانبه آمریکا علیه ملت ایران، ششم ماه اوت مصادف با ۱۵ مرداد ماه سال قبل اجرایی شد، در حالی که تحریم ها در بخش انرژی ایران در آغاز ماه نوامبر مصادف با ۱۳ آبان ماه پارسال اجرا شد. ارزش واردات نفت هند از ایران بین ماه های آوریل تا نوامبر سال ۲۰۱۸ میلادی، برابر با فروردین تا آبان ماه، حدود ۱۱ میلیارد دلار بود که ۹۰ درصد این واردات مربوط به کالای نفت خام است.

**** تجارت ایران و هند با پول ملی**

ایران و هند همچنین با توافق برای تجارت بر اساس پیمان پولی و تبادل ارزش معاملات بر مبنای روپیه و ریال، گام مهمی را برای توسعه تجارت خود فارغ از موانع ناشی از محدودیت های حاکم بر تبادل دلار برداشتند.

دهلی نو برای تسهیل انتقال پول و تجارت بین دو کشور با افتتاح یک شعبه بانک پاسارگاد در شهر بمبئی موافقت کرد. جواد ظریف وزیر امور خارجه ایران در سفر ماه ژانویه خود به دهلی نو برای شرکت در کنفرانس بین المللی 'رایسینا' اعلام کرد که تهران قابل اعتمادترین تامین کننده انرژی برای هند است و این کشور اجازه نخواهد داد روابط میان دو کشور خدشه دار شود.

هند پس از دریافت معافیت از تحریم های ایران، می تواند روزانه ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار بشکه نفت خام از تهران نفت وارد کند. تخفیف های شش ماهه هند در ماه مارس برابر با اسفند سال قبل به پایان رسید اما انتظار می رود که این کشور تقاضای جدیدی را برای تمدید این تخفیف ها به آمریکا ارائه دهد.

**** هند و ایران قربانی حملات تروریستی**

در اواخر سال گذشته بیش از 70 تن از نیروهای نظامی ایران و هند بر اثر حملاتی جداگانه اما مشابه به دست تروریست های لانه کرده در مناطق مرزی شرق و غرب پاکستان کشته شدند و این حملات نشان داد که ایران و هند با تهدیدهای یکسانی روبرو هستند و همین نکته بر ضرورت تعمیق همکاری دو کشور تاکید می کند.

به دنبال حمله تروریستی 14 فوریه سال میلادی جاری ، 25 بهمن ماه 1397 به اتوبوس نظامیان هندی در منطقه پلواما کشمیر ، تعداد 40 تن از نظامیان هند کشته و شمار دیگری زخمی شدند.

این در حالی است که یک روز قبل از این حمله تروریستی در کشمیر، حمله انتحاری مشابه ای روز چهارشنبه در محور خاش – زاهدان علیه اتوبوس حامل نیروهای نظامی ایران انجام شد که در آن 27 تن از اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهید شدند و تعدادی هم مجروح شدند.

در پی این حملات هر دو کشور هند و ایران از ادامه فعالیت های گروه های تروریستی در خاک پاکستان از اسلام آباد انتقاد کردند و خواهان اقدام جدی دولت پاکستان برای مقابله با این گروه ها شدند.

پس از وقوع این حملات هند و ایران اعلام کردند که همکاری های خود برای مبارزه با تروریسم را گسترش خواهند داد.

البته هند با انجام یک حمله هوایی علیه مواضع تروریست های لانه کرده در داخل خاک کشمیر تحت حاکمیت پاکستان ، جدیت خود را برای مقابله نشان داد که البته با واکنش نظامی پاکستان روبرو شد و دو هواپیمای جنگی هند توسط نیروهای پاکستان ساقط شد که این برخورد باعث بروز زنجیره ای از واکنش ها شد که هنوز تنش آن فروکش نکرده است.

به نظر می رسد نوع تعامل ایران و هند به ویژه با توجه به شاخص همکاری هایشان در سال 1397 می تواند الگویی از همزیستی منطقه ای مبتنی بر احترام متقابل و تقدم تامین منافع جمعی بر منافع رقابتی باشد که ضامن ثبات ، توسعه و صلح میان کشورهای همسایه خواهد شد.

